

Mette Karoliussen, lektari á Telemarkens Sykepleierhøjskole:

- Setið eisini ein sjúkrasystrastjóra

Sjúkraróktin hefur alstóran týðning fyrir sjúklingarnar. Hon má tí fáa hægri prioritet og verða meira vird í heilsuverkinum. Ein sjúkrasystrastjóri hevði kunnað bóttað nógv um hesi víðurskipti. At spara uppá og undirmeta sjúkraróktina verður í síðsta enda nógv dýrari fyri samfelagið og ringast fyri sjúklingin.

Orð Jan Müller
Mynd Kalmar Lindenskov

Í september mánað í fjør varð hildin stór ráðstevna fyri sjúkrasystur í Føroyum. Evnið varð "Sjúkrasystur sum starvsbólur". Í hesum sambandi vitjaðu fleiri útlendskir kapacitetar innan sjúkrarókt, tað verið seg innan vanligt róktararbeiði, leiðslu, undirvísing og gransking.

Teirra millum var Mette Karoliussen úr Noregi. Hon er lektari á Telemarkens Sykepleierhøjskole.

Í innleggi sínum á ráðstevnunni tosaði hon um røktarspurningar sum heild, men nam eisini við mál, sum hesa seinastu tíðina hava verið nógv frammi í almenna orðaskiftinum. Eitt nú spurningin um at seta ein sjúkrasystrastjóra innan føroyska sjúkrahúsvirkið.

Aftaná ráðstevnuna hitti Sosialurin Mette Karoliussen og fara vit í dag at prenta samrøðuna.

Í dag hava annars føroysku sjúkrasysturarnar aðalfund í Havn, og ein av spurningunum, sum helst fer at verða umrøddur, er nettup gamla ynkið um at seta ein sjúkrasystrastjóra í sjúkrahúsvirkinum.

Stríðist fyrri yrki tykkara!

Hvør var so boðskapurin hjá Mette Karoliussen til føroysku sjúkrasysturarnar?

-Mín boðskapur var greiður. Hann var fyrri tað fyrsta at fáa tær at vera ernar av sínum yrki, at verja tað og stríðast fyrri tí.

Og her er tað kanska mest umráðandi at steðga eitt sindur á fyrri at gera sær greitt, hvat okkara yrki í veruleikanum stendur fyrri.

Mette Karoliussen sigur víðari, at nógv av teimum gomlu røktaruppgávunum hava verið gloymdar goymdar ella settar til síðis til fyrrmunar fyrri tann medisinska kunnleikan.

Við hesum sipar hon til tær atgerðir og arbeiðið, sum skal verja upplivingarókið hjá sjúklinginum, sum eitt nú er at verja hann móti stress og angst umframt at stuðla sjúklinginum í ikki at missa vónina.

Nýggja gransking setir sjúkrarókt í fokus

Tann nýggjasta granskingin á økinum vísir nevniliga, at umrøddu atgerðir (sygeplejehandlinger) hava sera stóran týðning fyrri, hvussu organisman arbeiðir. Talan er um eina nýggja granskingargrein, sum kann fáa sera stóran týðning fyrri, hvussu organisman arbeiðir.

Henda granskingargrein eitur "Psykiatri og psykologi".

og vísir okkum, at tað, sum ein persónur upplivir, kann hava ávirkan longu á kynstøði.

Mette Karoliussen ivast ikki í, at sjálv sjúkraróktin tvs. "den nære sygepleje" fer at fáa meira vind í seglini, nú henda umrødda granskingin er komin fram. Hon fer at geva røktini nýtt liv. Og hetta heldur hon eisini er tiltrøngt, tí nógv staðni verður just týðningurin av sjúkraróktini undir-

mettur.

Mette Karoliussen sigur víðari, at tað to ikki bert er sjúkraróktin sjálv, sum hefur týðning, tað hefur málið við henni so sanniliga eisini. Tvs. at tað er ikki bert ein spurningur um at geva sjúklinginum mat, men tað er eisini avgerandi, hvat hann fær at eta, at føðsluvirðið er í lagi osfr.

Læknaarbeiðið

Mette Karoliussen sigur, at staðan í sjúkrahúsvirkinum hefur higartil verið og er tað nógv staðni enn, at eyguni verða mest vend móti læknaarbeiðinum og sjúkini og ikki móti tí, sum sjúkrasystir stendur fyrri, nevniliga røktini av sjúklinginum. Tað er líkasum, at røktin kemur bert í 2. røð - er nakað sekundert.

Tað er henda hugburð, sum sjúkrasystir í mongum londum eru farnar at broyta.

Tí veruleikin er tann, at fær sjúklingurin ikki vanliga røkt, so nervar tað hann og harvið eisini í møguleikan at gerast frískur.

Nýggja granskingin innan sjúkrarókt og sjúklinginum sjálvum vísir, at verður allur denturin bara lagdur á skjóta læknaviðgerð, eitt høgt tekniligt staði, og røktin verður sett til síðis, so liðir hann undir tí.

Mette Karoliussen sigur, meðan vit nógv staðni siggja, at tað eru lækarnir, sum standa ovast í pyramiduni í sjúkrahúsvirkinum og taka allar avgerðir, so er hetta óðrvisi skipað í Noregi.

Har hava tey eina javnsetta leiðslu tvs. at har er ein sjúkrasystur, sum stendur á odda - er stjóri - fyrri røktini og síðani ein lækna, sum stendur á odda fyrri medisinsku viðgerðini.

Við hesum sipar hon til nógv umrødda ynkið hjá føroysku sjúkrasysturinum, nevniliga at kunna seta ein sjúkrasystrastjóra við síðuna av læknaatjóranum.

Talan er nevniliga um um tvey heilt ymisk fak - yrki.

-Sjálv haldi eg ikki, at vit kunnu vænta ella krevja av læknum, at teir skulu skilja annað enn sitt egna fak. Vit menniskju skilja best tað, sum vit sjálvi fáast við og duga best.

Hesin norsk forsprákarin fyrri sjúkraróktini heldur annars, at ein vansi hjá sjúkrasystrastætini í dag er tann, at hon dugir ikki nógv væl at formidla tað, sum hon stendur fyrri. Nógv av tí tær gera er alt ov ósjónligt. Hetta eru oftani sera týðningarmiklar uppgávur, sum onnur ikki skilja ella duga ikki at taka í sama álvara.

-Eg plagi at siga við sjúkrasysturarnar, at tær kunnu ikki vænta, at onnur skulu viðrøkna tað tit gera, um tit ikki eisini sjálvar siga frá hesum.

Men hvat kunnu sjúkrasysturarnar tá gera fyrri at gera vart við sitt yrki og týðningini av sjúkraróktini?

-Tærugu tosa meira og greiða meira frá. Eg haldi tað hefur stóran týðning at fáa fólk flest at lurta og harvið tryggja sær, at tey ikki halda, at alt, sum verður gjørt á eitt nú einum sjúkrahúsi er læknaarbeiði. Tí tað er tað jú ikki.

Uppá fyrispurning um sjúkrasysturir ikki kennir seg eitt sindur degraderaða í mun til lækarnar í dagsin

heilsuverki og harvið ikki torir at gera vart við týðningin av sínum yrki, heldur Mette Karoliussen, at hetta er rætt skilt.

Kvinnur eru fyrri tað fyrsta meira afturhaldandi enn menn. Tað vísir seg eisini, at tey, ið taka sær av røktini sum oftast eru kvinnur, meðan lækarnir oftast eru menn.

Lækna royna at hava eina aðra meðferð - arrogansu - fyrri at hevda sitt fak. Teir kunnu to so sanniliga eisini vera bangnir og ivandi, men tað er so ikki nakað, teir vilja vísa.

Í USA arbeiða lækna og sjúkrasysturar nógv meira á linju ístaðin fyrri í einum hierarkii. Hetta er ikki altíð so lætt fyrri lækarnar heldur, to at teir hava eina yrkisarrogansu, sum tað hevði tænt teimum at lagt burtur.

Mette Karoliussen heldur at sjúkrasystur sjálvar mugu gera meira fyrri at upplýsa um hesi víðurskiptini og um sitt egna arbeiðs-øki.

Sjúkraróktin hefur annars sína egna lógir, rættindi og pliktir.

Er t.d. nakað, sum stríðir móti samvitskuni so er bara at siga, at hetta góðtekur ein ikki. Hetta mugu sjúkrasystur læra seg heldur hon.

-Men er tú kløkk yvir at frætta, at tað í føroyska sjúkrahúsvirkinum finst ein læknaatjóri men ongin sjúkrasystrastjóri?

-Í veruleikanum eri eg ikki tað. Tí soleiðis hefur tað verið mest sum alla staðni fyrr. Men vit vita, at hetta er ikki gott fyrri sjúklingarnar. Fyri teir er tað rættiliga avgerandi at kunna fáa ta neyðugu røktina. Og her vita vit av royndum, at sjúkraróktin verður ikki nógv væl tryggjað við aðrari fágildi leiðslu.

Ikki ov fá tíl sjúkrasystraleiðslu eisini

-Men eru vit ikki ov fá í Føroyum - er sjúkrahúsvirkið ikki ov lítið til, at vit eisini skulu hava ein sjúkrasystrastjóra?

-Tað haldi eg ikki. Tí nýtast sjálvandi ikki at byggja upp nakað stórt hieraki, men eg haldi, at tað má vera ein faklig kompetan í leiðsluni, sum skilir røktarfakið.

Trupulleikin er tann, at lækna og almenningurin lata sum um, at talan er um eitt og sama fak, nevniliga viðgerð.

Mette Karoliussen ásannar, at tað tí nettup er ein stórir trupulleiki hjá røktini í dag, at fólk trúgva, at sjúkrarókt bert er ein hjálparáðislinn hjá medisinfakinum. Hetta er ikki so.

Meðan lækna í stóran mun taka sær av sjúkuni, so taka sjúkrasysturarnar sær av persóninum, sum er sjúkur, og tað er nettup hetta, sum nú vísir seg at vera so týðningarmikið, nettup røktin av persóninum við øllum sum hartil hoyrir, og